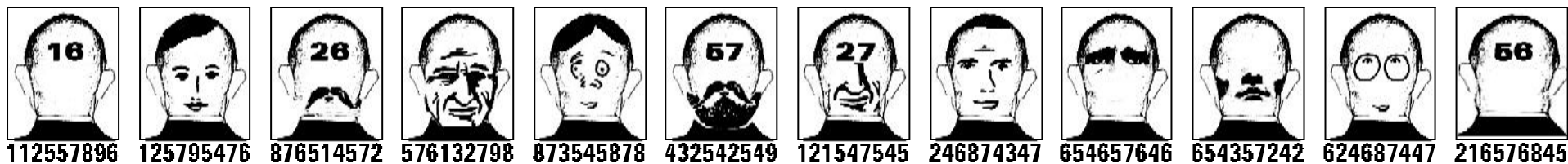

magyar nyelvű kiadás

AI. CISTELECAN

Provincia minima Az erdélyiség keresésében

Mindig rossz szemmel nézik a szkeptikusokat, ha alkalmasint valamilyen konstrukcióról van szó, akár egy ház, akár valami elvontabb vagy legalábbis kevésbé tapintható dolog konstrukciójáról. Egy intézmény felépítése esetén sem fogadják őket szívesebben. Részint a kishitűség miatt, amit gerjesztenek, de még inkább azért, mert túl sokan vannak. Különösen a románok között sokasodtak meg szédítően, a bizalmatlanság és a tehetetlenség akut érzésének következtében. A román nemzet, ha eredetileg nem is volt szkeptikus, mostanra azzá vált. Ami igaz, az igaz: a jómodorhoz is hozzátartozik, az előkelőség jele, ha nem éppen az intellektualitás biztosítója, hogy az ember valamennyire szkeptikus legyen. Románia ma lelkesek, pasztopisták után sír, miközben cinizmusban pózol. Mégis, a szkeptikus szerepe nem mindig egységes. A románoknál legalábbis a nagy kulturális konstrukciók (vagy legalábbis néhány közülük) egyes szkeptikusoknak köszönhetőek. Maiorescu és Lovinescu például szkeptikus alkat volt, de a lelkesedésnél konstruktívabb állhatatosságot tudtak bevinni projektjeikbe. A lelkesek elkezdnek valamit, de azt általában a szkeptikusok folytatják. Ez többé-kevésbé természetes, mert a lelkesedés égő, romboló, és hamar kimerül. A szkeptikus a lelkesnek az ányéka. A lángvakapásokra, a túlzásokra mindig ráönt egy-egy vödör hideg vizet, hogy *csillapítsa*, megszelídítse a tervek féktelenségét. A szkeptikus szükséges az építkezéshez, mert ő a dilemmatikus lelkiismeret, a terv problematikája. Minthogy sem önmagától, sem az eszméktől nem tud megrészegegni, ő a terv *minimális* kiterjedésének biztosítója, mert kételkedve tekint annak *maximális* kalandjára. Nem akarok itt (feltétlenül) védőbeszédet tartani a szkepticizmus érdekében, de nem árt.

A második évfolyamába lépett *Provincia* menet közben újrafoglalja magát. Mind az önmagában vett eszme (eszmék) progressziója, mind pedig az intellektuális reakciója, úgymond *a feed-back* eredményeképpen. Ez annyira biztató, hogy Molnár Gusztávot rendkívül derűlátóvá tette az idej 1.-2. szám *Mi, erdélyiek...* című vezércikkében. Nem szeretném lehúzni ezt az optimizmust, hiszen meg vagyok győződve tónusosságáról. De berúgni sem szeretnék túlságosan illékony alkoholjától. A *Provincia* néha bátor, néha vakmerő. Félek azonban attól, nehogy ez az utópisták bátorsága és azoknak a látnokoknak a vakmerősége legyen, akik már nem érzik lábuk alatt a földet. Az időnkénti tükörbe nézés nemcsak szükséges, hanem kötelező is. Nem idézek itt fel egyet sem a torzult reflexiókból, sem a rosszindulat, sem a (túl sok) empátia által eltorzítottakból. Egy jóindulatú olvasó esetéből indulok ki, amely azonban súlyos öncélúság vádját tartalmazza. A *Philosophy & Stuff* 2001/9-es (az egyetemnek mint intézménynek szentelt) számában egy elég elkeseredett és „szkeptikus” levelező-munkatárs, Demeter Szilárd egy adott pillanatban azt mondja: „Hát, Duci, abban az interjúban, amit a *Korunk* ak készítettünk, teljes egészében az *agora* kifejezés használata ellen voltál. Csupán beszélgetésünk után erősödött meg az a meggyőződés, hogy ennek a – »lényegileg görög« – szónak a használata tökéletesen jogos. Éppen, mert nem létezik semmiféle *agora*. Vannak érdekes kezdeményezések, mint például a *Provincia* (Gabriel Andreescu és Molnár Gusztáv szerkesztésében) vagy az *Apostrof* és a *Korunk* által szervezett rendezvények – kételkedem abban, hogy mindezeknek lenne valamilyen hatásuk, lenne valamilyen mondanivalójuk egész Románia számára, az egész román társadalom számára. Én kolozsvári meséknek nevezném őket. A Regát és a Székelyföld két banit nem ad rájuk.” Tehát „kolozsvári mesék”, tanyai mesék. A *Provincia* mint egyfajta „Dikanka mellett tanyán” elmondott mese. Nem éppen alapos ok az optimizmusra. De tegyük fel, hogy Demeter Szilárd túlzottan szkeptikus. (Am ha mégis igaz van, nem zuhannak-e le a *Provincia* által túl magasra eregetett papírsárkányok? Lehet, hogy nem, tekintve, hogy mennél magasabbak vannak, annál „láthatóbbak”. A „láthatóság” pedig a viszonyulás, a hatás egyik feltétele.)

Bakk Miklós interjúja Ráduly Róberttel

„A helyi autonómia kérdése nem kerülhető meg...” ♦ 2. oldal

Molnár Gusztáv

Búcsú egy elképzelt hazától ♦ 3. oldal

François Bocholier

Az erdélyi történetírás megújulása ♦ 4. oldal

Ovidiu Pecican

Értelmiségi pesszimizmus, román pesszimizmus? ♦ 5. oldal

Borbély Zsolt Attila

Tévedések tragikomédiája ♦ 6. oldal

Kántor Zoltán

A konzociáció Erdélyben.

Folyamatok és modellek ♦ 7. oldal

Marius Lazăr

Barátokról, a múlt hatalmáról és a visszaállítás „komplexusáról” ♦ 8. oldal

Magyari-Vincze Enikő

További elmékedések az etnikai határvonalak átlépésének esélyeiről ♦ 9. oldal

György Schöpflin

Közép-Európa – felemás modernizálás? ♦ 10. oldal

Krenner Miklós pere

Magyar-román per/pár/?/ beszéd ♦ 12. oldal

Traian Vuia levele

Tisztán formális gesztus ♦ 14. oldal

Hamberger Judit

Alkotmánymódosítás Szlovákiában ♦ 15. oldal

Ágoston Hugó

Bukarest mint provincia ♦ 16. oldal

Legmerészebben a „transznetikus párt” sárkánya tört a magasba. Kollégáim egy része (a jó rész) hiszi, hogy a valóság kedvező érvekkel szolgál, mi több, igyekszik olyan feltételeket teremteni, amelyek lehetővé teszik, hogy ez az eszme az irodából kikerüljön a terepre. A gondolat önmagában nagyon csábító. Ellenállhatatlanul csábító. Egy végzetes nő. Nem tudsz áldozatul nem esni. Transznetikus párt Romániában – mi lehetne ennél hízelgőbb próbája az európaiságnak? Minden etnikai típusú komplexus, minden idioszinkrázia, minden ellenérzés, amelyet a történelem szorgalmasan felhalmozott, és amelyet a politikusok demagógiai nehézfegyverzetként használnak, egy csapásra meggyógyul, és olyanvalamivé alakul, ami Romániát Európa élvonalába helyezi! Már látom is, amint Romániában gazdag „politikai turizmus” fejlődik ki, Nyugat minden politikusa, politológusa és kutatója töri magát, hogy lássa a csodát! (Érthető, hogy könnyű karikázni egy projektet, de a karikatúra nem tartozik az érvek közé. Remélem, hogy kollégáim érvei szilárdabbak és hatékonyabbak, mint ez a szkepticus érv.)

Az általam javasolt minimalizmus sem éppen szánalomra méltó kaland. Az, amit a *Provincia* megtehetne: helyreállíthatná és ugyanakkor újrasmantizálhatná az erdélyiséget. Ez a kultúra újrahaznosításának művelete, amelyet azonban nemcsak muzeális gondossággal kellene végrehajtani, hanem egy tényleges *aggiornamento* lelkiismeretességével, valódi aktualizálással és újradimenzionálással. Európa kulturális térképén nem lenne fölösleges egy foltnyi erdélyiség. És nem arról az agresszív, megkeseredett, Miticával szemben szigorú ellenérzéssel viseltető erdélyiségről van szó. Miticá ma Erdélyben is banális ügy. Ugyanazzal a hanyagsággal járja a kolozsvári korszót, amellyel a Calea Victoriei-t is. Lehet, hogy a gyakoriság szempontjából rosszabbul állunk, de a születési szaporulat nincs veszélyben. A *Provincia* elvégezheti az erdélyi (kulturális, vallási, történelmi, társadalmi, sőt politikai) értékek azonosítását, annak előkészítését, hogy aztán egy időszerű (magartartásbeli, társadalmi, szervezési) modellben újra felmutassa őket. Természetesen a *aktív* értékek leltáráról van szó, nem az anakronikus értékekről, nem azokéról, amelyek a *provincialisizmusnak transzprovinciális* színezetet adnak.

Fordította: HADHÁZY Zsuzsa

1951, Aranykút (Kolozs megye); Transilvania Egyetem, Brassó; *Celălalt Pillat* (Amásik Pillat), Bukarest, 2000; *Top Ten*, Kolozsvár, 2000.

Traian ȘTEF

A gög és a frusztráció között

Nagy a forrongás a költségvetési törvény megszavazása előtt. A kormány úgy döntött, hogy 30%-kal csökkenti a közalkalmazottak számát. Ami azt jelenti, hogy nincs pénz mindenki számára. Azt jelenti, hogy többen vannak a kettőtélénél. Hajlamosak vagyunk feltételezni, hogy ily módon csökken a bürokrácia. De vajon a Nemzeti Könyvtár könyvtárosai lennének a bürokráták? Vagy a muzeográfusok s a tanárok? Nem hiszem, hogy ily módon csökkenteni lehetne a bürokráciát. Bár burkolton ezt mondják, nem az értelmiségi a bürokrata Romániában. Vannak intézmények, amelyek csak űrlapokat szülnek, de ezeket támogatja az állam. Ők maguk az állam. És a nemzeti örökséghez tartozó intézmények számát csökkentik, minimalizálják. Ja, nem termelnek acélt, és pecsételéssel sem foglalkoznak. A frissen választott képviselők, különösen az első mandátummal rendelkezők, igyekeznek minél többet megszerezni megyéiknek. A helyi költségvetéseken felül is kell pénz: az utakra (különösen az országutakra), a lakásokra, a tanügy, a rendőrség, a hadsereg, a kultúra fizetéseire (ez utóbbinak nagyon kevés), a beruházásokhoz, bizonyos veszteségek

Folytatás a 2. oldalon

az interneten

www.provincia.ro

